

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2017

**DANSSTUDIES
MEMORANDUM**

PUNTE: 100

Hierdie memorandum bestaan uit 21 bladsye.

NOTA VIR NASIENERS/ONDERWYSERS:

- In die voorbeelde van moontlike antwoorde, was baie meer inligting eerder as 'n hulpbron aan onderwysers en nasieners verskaf, as wat van die kandidate verwag word.
- Kolpunte word gebruik in die memorandum om merk te vergemaklik.
- Verwys na die vermoënsvlakke in die 'fokusvraag' tabel onder elke vraag, om die hoë, medium en lae kognitiewe vlakke in die antwoorde te bepaal.
- Nasieners moet nie die studente penaliseer vir grammatika of spel foute nie.
- Solank die student se antwoord duidelik, verstaanbaar en met die merkkriteria (bv. die benaming van spiere) ooreenkom. ***Maar hulle mag nie volpunte toegeken word vir die opstel/paragraaftipe-vrae nie as daar grammatika en spelfoute is en die antwoord is nie geskryf in die korrekte formaat, of die vrae is nie betekenisvol aangespreek nie.***
- Wees op die uitkyk vir wat die kandidaat weet, en nie vir wat hy/sy nie weet nie.
- ***Nasieners moet NIE volpunte toeken vir 'n antwoord wat oppervlakkig en minimaal is NIE.***
- Waar die leerlinge agterlosige foute begaan het, bv. numering, moet hulle gestraf word met 10%, maar die nasiener en moderator moet besluit of die leerling die betrokke vraag korrek beantwoord het.
- In sommige vrae, het kandidate 'n keuse. Indien kandidate beide vrae beantwoord het, merk slegs die antwoorde van die eerste vraag.

AFDELING A: VEILIGE DANSPRAKTYKE EN GESONDHEIDSORG**VRAAG 1: OPWARMING/POSTUUR/VEILIGE STREKKING****MEMORANDUM:****1.1 LAE VLAK – 5 PUNTE****1.2 MEDIUM VLAK – 6 PUNTE****1.3 HOË VLAK – 4 PUNTE****NOTA AAN NASIENERS:**

Baie moontlike antwoorde kan gegee word. Gebruik professionele oordeel wanneer die kwaliteit van die kandidate se antwoorde geassesseer word. Kolpunte word gebruik om merk te vergemaklik.

MOONTLIKE ANTWOORDE:

1.1 *Ken 5 punte toe vir 'n beskrywing van die beginsels van goeie opwarming en wat dit behels:*

- Warm op voor die klas begin.
  - Doen opwarmingsoefeninge teen 'n rustige pas.
  - Hou opwarmingsoefeninge eenvoudig en herhalend.
  - Behou altyd 'n goeie liggaamshouding en liggaamslyn terwyl jy opwarm.
  - Hou beheer oor jou liggaam. Hou jou balans (liggaamslyn) met jou gewig oor jou voete en jou skouers oor jou heupe, heupe oor knieë en knieë oor middelste tone.
  - Dra geskikte klere in koue vertrekke waar daar 'n trek is, soos 'n sweetpak of spanbroek of lyfpakke terwyl jy opwarm.
  - Herhalende bewegings is nodig om die liggaam op te warm, maar dis ook nodig om jou vermoë om bewegingspatrone te onthou, te verbeter.
  - Vorder geleidelik van klein tot groter bewegings.
  - Maak gebruik van jou asemhalingspatroon want dit sal help om jou liggaam laat ontspan.
  - Die vermeerde asemhalingsinname sal die suurstof in die bloed vermeerder en in energie omskep.
  - Wanneer die spiere opgewarm is, kan ligte strekking gedoen word om rekbaarheid te verbeter.
- (Enige 5 x 1) (5)

1.2 *Ken 6 punte toe as die leerling kan verduidelik watter een van die twee die korrekte postuur is en hoe hierdie postuur moontlike beserings kan verhoed.*

- Prent B wys die korrekte postuur met 'n goedbelynde liggaam waar al die liggaamsdele in balans met mekaar is.
- Die skouers en heupe is gelygmatig.
- Die bekken word op so 'n manier op jou bene gebalanseer dat die spiere van die buik en die lae rug in en om die bekken ewe veel saamgetrek is dit is ook as kernstabiliteit bekend.
- 'n Goedbelynde liggaam verbrand die minste energie wanneer dit alle bewegings moet uitvoer.
- Die korrekte postuur sal uitputting voorkom.
- Dit verseker dat die liggaam op die regte manier gebruik word wanneer jy dans.
- Dit maak dit makliker om danspassies uit te voer en verminder die kans op beserings.
- Die korrekte postuur verminder spanning en wanbalans wat die lyn en vorm van beweging kan beïnvloed.
- Dit verseker beheer en balans.
- Dit voorkom rugprobleme – veral later in jou lewe. (Enige 6 x 1) (6)

1.3 *Ken 4 punte toe indien 'n leerder 4 feite oor veilige strekking kan verskaf.*

- Stadige volgehoue strek is die veiligste manier om te strek – jy hou die strekposisie vir 16–30 sekondes totdat die spanning verminder.
- Wanneer dit gemaklik voel, druk verder in die strek in om die spanning weer te vind.
- Strek van spiere, ligamente en senings moet stadig en versigtig gedoen word en moet slegs gedoen word wanneer die spiere warm is, aangesien daar geen pyn of stres gevoel moet word nie.
- Fokus daarop om die 'spanning' van 'n strek eerder as die 'pyn' te voel.
- Ligte strekwerk kan gedoen word as deel van die opwarming (voor die klas) aangesien dit die liggaam vir aktiwiteit help voorberei.
- Die beste tyd om strekwerk te doen om jou bewegingsomvang ('ROM') te verbeter, is aan die einde van 'n klas wanneer jou liggaam baie warm is.
- Gebruik asemhalingstegnieke wanneer gestrek word, dit is asem uit op die strek om spanning te verlig.
- Moet nooit iemand anders in 'n strek inforseer nie, want dit sal 'n besering veroorsaak.
- Ballistiese strekwerk is gevaarlik, kan beserings veroorsaak en moet eerder vermy word.

(4)
[15]

VRAAG 2: KOMPONENTE VAN FIKSHEID/KRAG/BESERINGS**MEMORANDUM:****2.1 LAE VLAK – 3 PUNTE en MEDIUM VLAK – 3 PUNTE****2.2 MEDIUM VLAK – 5 PUNTE****2.3 HOË VLAK – 4 PUNTE****NOTA AAN NASIENERS:**

Gebruik professionele oordeel wanneer die kwaliteit van 'n antwoord beoordeel word. Evalueer die hele antwoord in sy konteks oor wat die kandidaat weet en ken punte diensoorkomstig toe.

VOORBEELDE VAN MOONTLIKE ANTWOORDE:

2.1 *Ken 3 punte toe die name van drie komponente en 3 punte vir die verduideliking van elkeen.*

- **Uithouvermoë** sal jou die vermoë gee om langer kombinasies uit te voer en kan jou spiere ononderbroke bewegings uitvoer sonder om moeg te word.
- **Kerstabiliteit/sterkte** sal jou help om gedurende die uitvoering jou bolyf te kontroleer en sterk te hou sodat jy maklik kan beweeg.
- **Soepelheid** sal jou help om deur 'n groot omvang te beweeg en om sterk, gemaklike bewegings met jou gewigte uit te voer, veral jou heupe en werwelkolom.
- **Krag** sal jou die vermoë gee om jou balans te behou en jou liggaam in een posisie stil te hou of vinnige, sterk ekstensie-bewegings, soos elevasie en hoë been-opgooibewegings/grands battements uit te voer.
- **Neuromuskulêre koördinasie** sal help dat jy 'n goeie sin vir balans, tydsbrekening, ritme en oriëntasie in ruimte ontwikkel

(6)

2.2 *Ken 5 punte toe as die leerling kan veduidelik hoe jy spierkrag in dans kan ontwikkel.*

- Spierkrag word ontwikkel deur **gereelde oefening** wat die ontwikkeling van beide **agonis en antagonistiese** spieraksies behels.
- Spierkrag word ontwikkel deur die geleidelike verhoging van die eise wat op hulle geplaas word wat **progressiewe oorlading** genoem word.
- Alle spiergroepe benodig spesifieke kondisioneringsoefeninge.
- Liggaam gewigsoefening (bv. met behulp van jou eie liggaamsgewig as 'n eksterne las), liggaamskondisionering met ligte gewigte of Pilates-toerusting kan jou krag voldoende verbeter sonder om omvangryke spiere te skep.
- 'n Balans tussen spiergroepe moet behou word vir jou liggaam om hoogs effektief en sterk te wees.
- Spesifieke aktiwiteite wat krag verbeter:
  - Gimnasium: ligte gewigsoefening vir spesifieke spiergroepe
  - Werk saam met 'n weerstandsband
  - Liggaamsgewigsoefeninge by die huis
  - Dans: toenemende balanswerk, stadige bewegings, arm en been oefeninge.
  - Kern: planke en abdominale knarsens
  - Bolyf: opstote, optrekoefeninge
  - Laer liggaam: hurksit, uitvalle, tendus en plies
- **BELANGRIK:** Moet ten minste 3–5 keer 'n week gedoen word om 'n verbetering te sien.

(5)

2.3 2.3.1 **Uitputting:**

- Wanneer jou spiere moeg is, is hulle minder geneig om vir jou gewrigte genoegsaam goeie ondersteuning te gee.
- As jy moeg is sal dit ook vir jou moeilik wees om jou liggaamsbewegings te kan beheer. dit veroorsaak dat jy moontlik spiere en gewrigte oormatig kan gebruik en onnodig onder stres plaas.
- Spiere kan moeg word van oorwerking, wat spierkrampe kan veroorsaak wat heelwat pynlik kan wees.
- Die oorgebruik van die spiere, sonder om dit genoegsame tyd te gee om gesond te word, is algemeen in dansbeserings.

(2)

2.3.2 **Landing na 'n sprong:**

- Die manier waarop jy land na 'n sprong, kan die gevaar vermeerder dat jy jou knie of enkel mag beseer.
- 'n Goeie landing is wanneer jy land met jou middelpunt van jou liggaam gelig en dat jy saggies afkom, deur jou voete en met die knieë gebuig, om die skok te absorbeer.
- 'n Danser wat dit nie doen nie, kan hulle gewrigte skok en ernstige beserings aan hul gewrigte veroorsaak.
- Verkeerde belyning soos die rol van die voete na 'n sprong, plaas ook druk op die gewrigte en mag beserings veroorsaak.

(2)
[15]

DAAR IS 'N KEUSE TUSSEN VRAAG 3 EN VRAAG 4.**VRAAG 3: BESERINGS/BELYNING (KEUSE-VRAAG)****MEMORANDUM:****3.1 LAE VLAK – 5 PUNTE****3.2 MEDIUM VLAK – 5 PUNTE****ANTWOORDE:**

3.1 *Ken 5 punte toe vir die lys van vyf komplikasies wat 'n danser na 'n besering moet hanteer.*

- Verminderde kardiovaskulêre fiksheid
- Verlies van spierkrag
- Verlies aan fiksheid as gevolg van klasse wat gemis is
- Hardnekkige swelling
- Styfheid in die beseerde area
- Styfheid in die gewrigte (verminderde soepelheid)
- Terugkerende pyn in die beseerde area
- Leer nie nuwe bewegingsoefeninge aan nie
- Gewigstoename as gevolg van geen oefening
- Vlak van selfvertroue sal daal omdat jou werk agter raak (5)

3.2 *Ken 5 punte toe as die leerling kan verduidelik hoe verkeerde belyning mag lei tot knie- en enkelbeserings.*

- In hierdie foto rol die danser se knieë binne toe.
  - Die knie is nie meer in 'n reguit lyn bo die middel van die voet nie. In plaas daarvan, is dit in lyn met 'n plek op die vloer voor die voet.
  - Jy kan ook sien dat die voet gewig moet skuif na die mediale kant van die voet en die groottoon versprei om hierdie ekstra gewig te akkommodeer.
  - Dit verkeerde posisie plaas onnodige druk op die mediale aspek van die knie en voet wat kan lei tot skade vir die danser.
  - Korrekte belyning is wanneer die skouer, heup, knie en enkel in 'n ry is.
  - Die belyning van die gewrigte sal die maksimum funksionering van jou liggaam toelaat en bepaal die manier waarop jy beweeg of bewegings sonder spanning uit voer.
  - Die belangrikheid van die korrekte gebruik van die voete en knieë wanneer die liggaam deur die ruimte beweeg of in die oordrag van die gewig, bv 'n sterk gebruik van knie-buigings / Demi-plies, met knieë oor die middeltoon voor die sprong en gedurende veilige landing, sal help om beserings te verhoed.
  - Te veel druk wat op die knieë en enkels geplaas deur verkeerde belyning kan ernstige skade aan die knieë en enkels veroorsaak. (5)
- [10]

OF**VRAAG 4: AKSIES/SPIERE (KEUSE-VRAAG)****MEMORANDUM:****4.1 LAE VLAK – 5 PUNTE****4.2 MEDIUM VLAK – 5 PUNTE****ANTWOORDE:**

4.1	4.1.1	Fleksie	(1)
	4.1.2	Abduksie	(1)
	4.1.3	Rotasie	(1)
	4.1.4	Fleksie	(1)
	4.1.5	Ekstensie	(1)
4.2	4.2.1	Quadriceps	(1)
	4.2.2	Agterdyspier	(1)
	4.2.3	Sternocleidomastoid	(1)
	4.2.4	Gastrocnemius	(1)
	4.2.5	Triceps Brachii	(1)
			[10]

TOTAAL AFDELING A: 40

AFDELING B: DANSGESKIEDENIS EN GELETTERDHEID**VRAAG 5: DANSVORMS/KARAKTEREIEISKAPPE/GESKIEDENIS/
LOOPBAAN****MEMORANDUM:****5.1 LAE VLAK – 5 PUNTE****5.2 MEDIUM VLAK – 6 PUNTE****5.3 HOË VLAK – 4 PUNTE****NOTA AAN NASIENERS:**

Baie moontlike antwoorde kan gegee word. Gebruik professionele oordeel wanneer die kwaliteit van die kandidate se antwoorde geassesseer word.

MOONTLIKE ANTWOORDE:

- 5.1 *Ken 5 punte toe as die kandidaat die karaktereieenskappe kan beskryf van enige een van die dansvorms, byvoorbeeld, bewegings, stappies, styl, musiek, kostuums, wie dit sal opvoer en waar dit opgevoer mag word.*

KLASSIEKE BALLET:

- Hierdie dansvorm word geëien aan die uitwaartse rotasie van die bene vanaf die heupgewrig, gestrekte voete asook die vyf posisies van die voete, geronde armlyne en vasgestelde posisies van die arms.
- Die styl van ballet is om swaartekrag uit te daag met grasia en 'n baie streng tegniek.
- Klassieke ballet bestaan uit 'barre'-werk, 'centre' (middelwerk), 'pirouette', 'ports de bras', 'adage' en 'allegro' bestaande uit klein en groot spronge, met of sonder 'batterie'.
- Vroulike dansers doen punt-werk — blokskoene word gedra en dansers dans op die punte van hulle tone.
- Die dansers dra gewoonlik oordadige kostuums – tutu's/fluweelbaadjies en rompe, ens.
- Klassieke ballet het oorspronklik net klassieke musiekpartiture gebruik, maar deesdae word 'n verskeidenheid musiek gebruik.
- Vir die tradisionele balletopvoerings soos *Swan Lake/Sleeping Beauty*, word oordadige verhoogstelle gebruik.
- Ballet-opvoerings word gewoonlik deur professionele dansers in teaters opgevoer.

(5)

AFRIKA-DANS:

- Afrika-danse gebruik die natuurlike kromminge/kurwes van die liggaam.
- Bewegings word na die grond toe gedans en komplementeer swaartekrag eerder as om dit uit te daag.
- Basiese en komplekse ritmiese patrone word gebruik.
- Alledaagse bewegings word gebruik of bewegings wat die natuur (voëls, diere, insekte of plante) naboots of dramatiseer, of die elemente, soos vuur, water, die aarde of die lug word as stimulus vir beweging gebruik.
- Danse het gewoonlik 'n tema (vrugbaarheid/hofmakery/werk/hiërargie, ens.) en doel (protes/sosialisering/feesviering/bevraagtekening van sosiale kwessies, ens.)
- Afrikadanskostuums verskil baie afhangende van die kultuur- en ouderdomsgroep wat die dans opvoer.
- Dierevelle word algemeen gebruik asook oordadige kralewerk, bruin of helderkleurige materiaal, enkelratels, vere, ens.
- Musikale begeleiding bestaan gewoonlik uit tromme, sang, handeklap en/of dreunsang.
- Die tromme, sang, handeklap en ratels saam met die gestamp van voete skep poliritmiese klanke.
- Afrika-dans word gewoonlik deur die gemeenskap opgevoer en het 'n spesifieke doel/funksie.

(5)

5.2 *Ken 6 punte toe vir 6 interressante feite oor die geskiedenis van jou hoof dansvorm.*

Geskiedenis van Kontemporêre dans. *Merk slegs die eerste SES feite wat gegee word:*

- Kontemporêre dans het aan die begin van die 20ste eeu in Amerika en Duitsland ontwikkel.
- Dit was 'n alternatiewe dansvorm wat in antwoord op die gestruktureerde formules van klassieke ballet ontstaan het.
- Dit was 'n poging om die liggaam te bevry en om individueel kreatiwiteit en die uitdrukking van subjektiewe gevoelens te beklemtoon.
- Kontemporêre dansers, ook genoem moderne dansers, was voortdurend op soek na nuwe maniere om dans uit te druk.
- Elke choreograaf het sy/haar eie interpretasie ontwikkel wat 'n wye verskeidenheid style tot gevolg gehad het wat net so verskillend en voortdurend wisselend soos die beoefenaars was.
- Spesifieke tegnieke is met individuele danskunstenaars geassosieer, gebaseer op hulle bewegingsnavorsing en hulle opleiding en choreografiese werke, bv. Cunningham, Ailey, Graham en Limon.
- Martha Graham word as die moeder van moderne dans beskou.

Kandidate kan ook in hierdie formaat antwoord:

Moderne dans het drie goed gedefinieerde ontwikkelingstydperke:

- Die eerste was 'n era van pionierswerk en eksperimentering, wat die filosofieë en estetika van moderne dans neergelê het. Danskunstenaars het natuurlike en alledaagse bewegings gebruik om hulle eie danswoordeskat, tegnieke en choreografiese vorms te skep vir gebruik in werke waarin hulle die tweeledige rol van skepper én opvoerder aangeneem het. Daar was ook al hoe meer navorsing oor kulturele en etniese dansvorms wat in choreografiese werke geïnkorporeer is.
- Die tweede tydperk het die vestiging van modernedans-geselskappe en -skole gekenmerk. Vanuit het die tweede golf het voorpuntinnovasies ontstaan.
- Die derde tydperk, wat die kulturele onstuimigheid van die laat 1960's en vroeë 1970's gereflekteer het, het wegbeweeg van gevestigde modernedans-konvensies. Die teater het die voortou geneem; die uitdrukking van politieke en sosiale idees het belangrik geword; daar was samewerking van gemengde media; uitvoerende kunste gebeurde ('happenings') en verskillende omgewings vir dansopvoerings het die gevestigde moderne dans estetiese idees verander. Hierdie tydperk, dikwels ook postmoderne dans genoem, het gestalte gegee aan 'n nuwe tegniek, kontakimprovisasie.
- Die tegniek bestaan uit die ontdekking van hoe liggame beweeg in verhouding tot mekaar met gebruik van alledaagse bewegings, die opweeg van gewig en krag, vertroue en instinktiwe afwagting. Dit is 'n tegniek wat ook die basis vorm van 'n dans/drama wat as Fisiese Teater bekend staan.

(6)

5.3 *Ken 4 punte toe as die kandidaat EEN voorbeeld kan bespreek van 'n moontlike dansloopbaan en die vereistes wat vir hierdie loopbaan benodig word.*

Dansonderwyser:

- Die belangrikste vermoë is 'n liefde vir en begrip van mense, veral kinders.
- Dansonderwysers moet hul vak goed ken.
- Hulle moet in staat wees om self goed te kan dans en behoort om lewenslange leerlinge te wees, altyd gereed om van ander te leer en om hul kennis met ander te deel.
- Hulle moet kennis hê van hoe kinders leer en hul ontwikkeling op verskillende stadiums; hulle moet leerplanne en onderrigmetodes verstaan.
- Onderwysers wat in skole of universiteite wil onderwys gee moet ook die teoretiese aspekte soos die geskiedenis van dans, anatomie, fisiologie en dansnotasie ken.
- Hulle moet goeie organiseerders wees – hulle moet dikwels produksies beplan en bemark en choreografering vir opvoerings doen.
- Dansonderwysers wat privaat onderrig gee, moet die vermoë hê om hul eie dansskole te bestuur.
- Dansonderwysers sal spesialisvaardighede in die dansvorm moet hê waarin hulle onderrig gee en moet 'n vermoë hê om ander dansvorms ook te kan doen.

Professionele danser:

- Jy sal 'n passie vir dans en selfdissipline nodig hê.
- Jy sal 'n begrip moet ontwikkel van musiek en ritme, kreatiwiteit, opvoeringstegnieke, die vermoë om dansreekse te onthou, uitstekende fiksheid, goeie koördinasie en 'n soepel liggaam.
- Wees bereid om vir lang ure te werk en daaglikse dansklasse by te woon.
- Jy sal dikwels in die aand ook moet optree.
- Om 'n danser te wees behoort jy gewoonlik op 'n vroeë ouderdom te begin dans het, maar dit hoef nie die kriteria te wees nie.
- Sommige suksesvolle dansers het eers in hul tienerjare begin dans en het baie hard gewerk om hul opleiding te versnel.
- **Enige ander voorbeelde wat deur die leerling bespreek word.**

(4)
[15]

DAAR IS 'N KEUSE TUSSEN VRAAG 6 EN VRAAG 7.**VRAAG 6: INTERNASIONALE CHOREOGRAAF – ALVIN AILEY (KEUSE-VRAAG)****MEMORANDUM:****6.1 LAE VLAK – 10 PUNTE****6.2 MEDIUM VLAK – 16 PUNTE****6.3 HOË VLAK – 4 PUNTE****NOTA AAN NASIENERS:**

Gebruik professionele oordeel wanneer die kwaliteit van die kandidate se antwoorde geassesseer word. Kandidate het dalk meer inligting in een afdeling as in 'n ander gegee. Evalueer die hele antwoord om te assesser wat die kandidaat weet en gee punte daarvolgens. Kolpunte is ingesluit om met puntetoekenning te help.

EEN MOONTLIKE ANTWOORDE:

6.1 Die titel van hierdie werk kom uit die laaste boek in die Bybel.

(1)

- 6.2 *Ken 3 punte toe vir 'n beskrywing van elkeen van die 3 afdelings van Revelations.*

Revelations is in 3 afdelings verdeel:

- **Pilgrim's Sorrow** – Hierdie afdeling wys die swaarkry, stryd en verset van die mense. Die bewegings is eenvoudig maar kragtig en wys tekens van geestelike behoeftes. Hierdie gedeelte word deur 'n trio gedans. Die deel wys die woeste uitdrukking en verset teen die onderdrukking van Swartes in 1930.
- **Take me to the water** – Dit begin met 'n vrolike dans met 'n aantal mense in 'n optog vanaf die kerk na die meer. Die toneel verteenwoordig 'n geestelike reiniging/doop. Daar is 'n vrou met 'n groot wit sambreel. 'n Doek wat opstyg en daal verteenwoordig die getye van die rivier. Die manlike danser eindig onder 'n kollig met swaar sametrekings en spastiese bewegings wat angstige spyt vir sy sondes uitbeeld.
- **Move members move** – Dit is 'n vinnige dramatiese trio waar die drie mans op die verhoog rondhardloop in 'n poging om die las van hul sondes af te skut. 'n Groep elegante aangetrekte dames arriveer by die kerk aan die einde van die dag om te skinder en te gesels. In die '*finalé*' is die hele geselskap op die verhoog en hul dans 'n genotvolle, energieke en trillende dans.

(9)

- 6.3 *Ken 3 punte toe vir die kostuums.*

Kostuums ontwerp deur Lawrence Maldonado.

Elke afdeling is anders:

- Afdeling 1: neutrale kleure van rooi, oranje en geel rokke.
- Afdeling 2: wit lang rokke, die manne in maasstof bostukke en broeke.
- Afdeling 3: Sondag "beste", die manne in swart broeke, wit hempde en goue middellyf kledingstukke, vroue in goud / geel rokke, borsspelde en hoede.

(3)

- 6.4 *Ken 3 punte toe vir die musiek wat gebruik was.*

Musiek:

- Daar is 'n verskeidenheid liedere wat tradisioneel geestelik/evangelisties (gospel) is.
- Die musiek vertel die storie van hartseer, liefde, moeilikheid en bevryding.
- Die musiek bepaal die stemming van die danse.
- Die Evangelie-musiek was in staat om die emosies uit te bring wat Alvin Ailey wou uitbeeld om sy idees en temas te kommunikeer.

(3)

6.5 *Ken 10 punte toe vir inligting oor die mense wat Ailey se choreografiese styl beïnvloed het en die dansstyl wat in Revelations gebruik was.*

- Ailey se dansstyl is ontwikkel deur die fyn waarneming van menslike bewegings.
  - Drie choreograwe – Lester Horton, Martha Graham and Jack Cole – het 'n groot invloed op hom gemaak.
  - Lester Horton wou hê dat sy dansers so veel ruimte as moontlik gebruik terwyl hulle draai, buig of spring oor lang afstande. Hy het baie tegnieke van al oor die wêreld saamgesmelt, insluitende aangebore Amerikaanse volksdanse.
  - Martha Graham se tegniek is gebou op sametrekking en vrylating. In sametrekking blaas die danser sy asem uit en maak die ruggraat rond; in vrylating haal die danser asem in en lig die borskas.
  - Jack Cole is een van die vaders van jazz-dans musiek. Hy was bekend dat hy algemene bewegings gebruik het wat hy in toneelkuns omskep het.
  - *Revelations* is 'n energieke, opwindende en aanloklike danswerk wat ballet, kontemporêre dans, Afrika- en jazz-tegnieke gebruik.
  - Dit maak stellings met passies en patrone wat nou verwant is aan die musiek en die stemming wat dit wil skep.
  - Hierdie stemming word verhoog deur die gebruik van kostuums, beligting en kinestetiese energie.
  - Die beweging is altyd vloeiend en daar is selde 'n groep dansers wat op dieselfde tyd dieselfde passie uitvoer.
  - Dit is baie afwisselend en besig.
  - Ailey maak gebruik van interessante arm bewegings by die begin van die werk.
  - Die dansers werk vanuit die bolyf met gebruik van die Graham-tegniek van saamtrek en ontspan.
  - Die gebruik van swaartekrag is duidelik, aangesien die werk goed begroot is en die dansers die vloer as 'n apparaat gebruik en nie as 'n voorwerp wat teen hulle werk nie.
- (10)

6.6 Ken 4 punte toe as hierdie choreograaf sy voorgenome boodskap van die danswerk oorgedra aan die gehoor deur die gebruik van simboliese bewegings.

- Die drie afdelings van *Revelations* verenig 'n storie van temas en gevoelens.
- Die eerste afdeling wys die stryd van swart mense wat wil ontsnap “black people wanting to get out”.
- In die tweede afdeling dans dansers die ritueel van doop op die maat van *Wade in the water*.
- Die finale afdeling beskryf die sosiale geleentheid van kerk toe ganery op Sondaegoggende, met die geselskap in hul Sondagklere.
- Ailey gebruik handgebare en arm bewegings tot goeie effek.
- Die fokus of ons en hande gebare hou verband met die tema van aanbidding.
- Baie bewegings gebruik die bolyf en arms wat desperaat na die hemele uitreik, terwyl die onderlyf (bene) op die grond bly.
- In die duet, *Fix me Jesus*, rek die dansers hul arms na bo, vingers uitgesprei voor hul saamtrek en buk – hul liggame spreek van pyn en swaarkry.
- Dansers slaan hul hande in gebed saam, strek arms uit met hande wyd gesprei, tap liggies op die grond en buig hul arms in vlerkagtige bewegings.
- Die beroemde wigvorm formasie van die dansers aan die begin van *Revelations* demonstreer pragtig die spesiale gebruik van arms wat Ailey tot groot uitwerking gebruik.

(4)
[30]

OF

**VRAAG 7: SUID-AFRIKAANSE of INTERNASIONALE CHOREOGRAAF EN
DANSWERK (KEUSEVRAAG)****MEMORANDUM:****7.2 LAE VLAK – 10 PUNTE****7.3 4, 5 – MEDIUM VLAK – 16 PUNTE****7.6 HOË VLAK – 4 PUNTE****NOTA AAN NASIENERS:**

Gebruik professionele oordeel wanneer die kwaliteit van die kandidate se antwoorde geassesseer word. Kandidate het dalk meer inligting in een afdeling as in 'n ander gegee. Evalueer die hele antwoord om te assesser wat die kandidaat weet en gee punte daarvolgens. Kolpunte is ingesluit om met punte toekenning te help.

EEN MOONTLIKE ANTWOORD: ALFRED HINKEL SE BOLERO

7.1 Geen puntetoekenning vir die naam van die choreograaf en die danswerk nie.

7.2 *Ken 10 punte toe vir 'n beskrywing van die agtergrond en invloede wat gelei het tot die ontwikkeling van die danswerk, insluitende die oorsprong, opleiding en samewerkings.*

- *Bolero* is al op verskillende maniere aangebied om telkens 'n ander doel te dien.
- Elke uitvoering van die werk toon 'n verskuiwing in die ingesteldheid van die mense in die land.
- Dit is hoe Hinkel *die dansopvoering* lewendig gehou het
- *Bolero* is 'n werk wat 'n redelike politieke paadjie geloop het. *Bolero* word voortdurend verander soos dit verwerk word vir elk van die geleenthede waartydens dit opgevoer word.
- Die dans is oorspronklik in die 1970's in Windhoek op Hinkel se eerste dansgeselskap, 'Dial-a-Dance', gechoreografeer en daarna baie keer weer deurwerk op Jazzart Dance Theatre van 1986 tot 2006.
- Die oorspronklike weergawe gaan oor die "oorwinning oor vooroordeel," en fokus spesifiek op die Ontugwet – ongetwyfeld die mees kontroversiële van al die wette van die Suid-Afrikaanse Apartheidsregering, toe daar probeer is om die vermenging van paartjies van verskillende rasse te verbied.
- Elke weergawe van die choreografie is beïnvloed deur die deelnemers – elkeen het hul uniekheid tot die interpretering bygedra.
- Aanvanklik was di om kommentaar te lewer op politiek, toe is dit vir feesvieringe gebruik (dit is by die inhuldiging van Nelson Mandela as president uitgevoer), en ook as aansporing vir samewerking tussen klassieke en kontemporêre dansgeselskappe en as hoopgewer.

- Hinkel het in 'n konserwatiewe familie in Namakwaland, grootgeword.
- Hy het op die ouderdom van tien begin dans, alhoewel dit teen sy pa se wense was.
- In die vroeë 1970's het hy vir 'n kort tyd sy opleiding aan die iniversiteit van Kaapstad se School of Dance voortgesit, voordat hy na sy huis in Namakwaland teruggekeer het.
- Dit was die daaglikse ervaring om in die "kleurlinggemeenskappe" klas te gee (sonder behoorlike dansfasiliteite) wat "die grondslag gelê het vir 'n werklike oorspronklike en vindingryke benadering tot dansonderrig en choreografie".
- In 1976 het Hinkel vir John Linden and Dawn Langdown in Okiep, Namaqualand ontmoet, twee mense met wie hy deur die jare deurgans sou saamwerk.
- Saam het hulle die Namaqualand Dansgeselskap gestig.
- In 1981 het hy by Jazzart Dance Theatre as 'n danser aangesluit en uiteindelik het hy as direkteur oorgeneem.

(10)

7.3 *Ken 6 punte toe vir die uitbreiding van die sinopsis/tema/storie.*

- *Bolero*, 'n werk wat 'n redelike politieke pad volg, word voortdurend verander soos dit verwerk word vir elk van die geleenthede waartydens dit opgevoer word.
- Die oorspronklike weergawe gaan oor die "oorwinning oor vooroordeel," en fokus spesifiek op die Ontugwet – ongetwyfeld die mees kontroversiële van al die wette van die Suid-Afrikaanse Apartheidsregering, toe daar probeer is om die vermenging van paartjies van verskillende rasse te verbied.
- Die kostuums vir hierdie weergawe was knoopgedoopte T-hemde – rubberstewels is nog nie op daardie stadium gebruik nie.
- Toe, in die 1980's, boikot verskeie kunstenaars die Grahamstad Kunstefees en hou 'n alternatiewe, nie-gesegregeerde fees by die Universiteit van Durban Westville.
- Dit is 'n tydperk van dreigende geweld waartydens die Suid-Afrikaanse regering 'n nasionale "noodtoestand" afgekondig.
- Die plobbare, onstuimige toon van die era soos weerspieël in Hinkel se 1987-weergawe van *Bolero* word deur die toevoeging van rubberstewels aangevul.
- Die hinkel het gesê: dans met rubberstewels het gekom van die werkersklasse, meestal myners en hawewerkers. Die stewels het verdrukking verteenwoordig. Hulle was die kettings wat nie alleen dié wat onderdruk was gebind het nie; maar ook dié wat deur onkunde gebind was.

(6)

7.4 Ken 6 punte toe vir 'n gedetailleerde verduideliking van die kostuums, beligting en stelontwerp.

- '**Kostuumontwerp**' is miskien 'n misleidende term wanneer 'n mens na die eerste weergawe van *Bolero* op die band verwys. In hierdie weergawe kom dit voor asof die dansers ateljeedrag in wisselende kleure en style aantrek.
- In die volgende weergawe van *Bolero* is daar duidelik aandag aan die kostuumontwerp gegee. Al die dansers behalwe een dra uitrustings in dieselfde styl en kleur: swart.
- In die volgende weergawes is swart 'n keusekleur. Die kostuums waarna Hinkel verwys as die "*S & M Version*" bestaan uit nagmaakte leerrompe, swart visnetkouse, kousbande (*suspenders*), swart bra's en metaalkettings.
- Die leervoorkoms maak 'n sterk stelling in die net-vroue weergawe van *Bolero*, deur te suggereer dat vroue sterk is.
- In ander weergawes dra beide mans en vroue leerrompe wat 'n aanduiding kan wees van geslagsgelykheid.
- In Jazzart se medewerking met KRUIK komplementeer kostuumontwerp en beligting mekaar in dié sin dat die reflekerende eienskappe van die materiale wat op die kostuums gebruik word, die gehoor in staat stel om die essensiële beweging te sien plaasvind wanneer die beligting dof is of 'n donker filter het.
- Die kostuumontwerp van die opvoering van die *Last Dance* is sonder twyfel 'n volmaakte huwelik van individualiteit en konsekwentheid. Soos met die eerste weergawe op die band, dra elke danser 'n unieke kostuum, maar in hierdie geval lyk dit asof daar met meer aandag na die individuele kostuums gekyk is, aangesien daar 'n mate van kohesie in die voorkoms van die groep as geheel is.
- *Bolero*, soos opgevoer by die Spier-amfiteater maak die mees effektiewe gebruik van kostuum- en beligtingontwerp. Die kostuums is nie heeltemal uniform nie, en tog plaas die individualiteit die dansers nie in kompartemente nie.

Beligting en stelontwerp:

- Die ontwerp maak staat op die beligting.
- Daar is **geen stelle** nie. Oor die algemeen bestaan die beligting uit 'n **blou, rooi en wit lig**.
- Die werk begin met minimale beligting en silhouette (skaduwees) gevolg deur 'n kombinasie van kleure wat gedurende die stuk gebeur en ook naby die einde. Die beligting verminder geleidelik, tot dit uiteindelik eindig in totale donker eindig.
- Die beligtingstekniek is subtiel, hoewel die kleure strak kan wees.
- Die gebruik van die koue blou en helder wit beligting is veral verrassend.
- Die sterkste beligtingsoomblik is aan die einde van *Bolero (Last Dance)*, wanneer die dansers *chasse* (glybeweging) en in 'n posisie op die vloer eindig.
- Die oomblik wanneer die dansers 'n houding inneem, gaan die lig af.
- Die meeste ander oorgange tussen gekleurde ligte of tussen donker en helder beligting gebeur geleidelik.
- Die beligting verander nooit te dramaties nie, met die meeste weergawes wat in geleidelike donkerte afspeel.
- Dit trek nie die aandag van die choreografie af nie, aangesien die danser in die donkerte tot 'n byna mitiese status verhef word.

(6)

7.5 Ken 4 punte toe vir 'n gedetailleerde verduideliking van hoe die musiek in die danswerk gebruik word.

- Hierdie danswerk het oorspronklik sy titel ontleen van die musiektitel – *Bolero*, geskryf deur Maurice Ravel.
- Die partituur is geskryf vir 'n volle musikorkes en vereis baie instrumente.
- Dit is 'n klassieke werk met 'n Spaanse gevoel.
- Die struktuur van *Bolero* is merkwaardig eenvoudig.
- Dit bestaan hoofsaaklik uit 'n enkel melodie wat herhaal word met verskillende orkestrasies met elke herhaling.
- Die melodie in C-majeur deur die fluite begin die stuk met *klavier* (sag).
- Terselfdertyd slaan 'n snaardrom die ritme wat deurgaans volgehou word.
- Nader aan die einde van die stuk word twee dromme gelyktydig (almal saam) gespeel.
- *Bolero* maak goeie gebruik van kontrapunt.
- Die melodie word tussen verskillende instrumente oorgedra.
- Die begeleiding brei uit totdat die volle orkes in *forte* (hard) teen die einde speel.

(4)

7.6 Ken 4 punte toe as die leerling die choreograaf se bydra tot dans in Suid-Afrika kan bespreek.

- Hinkel het baie werke gedirigeer en vervaardig oor die sosio-politieke situasie in Suid-Afrika wat handel.
- Dit was Hinkel se blootstelling aan Afrika-dans deur die 'Abamanyani Projek' wat 'n totale hervorming van die manier wat Hinkel choreografie beskou het teweeg gebring en hoe hy begin het om improvisasie te gebruik, as 'n kragtige instrument om sy werke te ontwikkel.
- Sy onderrig in die Kleurling-gemeenskappe en landelike gebiede het formele dans toeganklik vir hierdié gemeenskappe gemaak.
- Voor Hinkel se tussenkoms was dans bloot 'n sosiale aktiwiteit wat in 'n informele konteks beoefen is.
- Die idee van konsert in teenstelling met kulturele dansvorme was iets wat vreemd vir baie van die gemeenskappe was waar Hinkel onderrig gegee het.
- Dit is in sulke gebiede wat Hinkel die weg gebaan het vir die idee van gechoreografeerde danse as 'n vorm van vermaak, uitgevoer deur sommige mense en aanskou deur ander.
- Toe Hinkel die direkteur van Jazzart in die middel van die 80's geword het, het die naam na die huidige titel – Jazzart Dance Theatre verander.
- In die vroeë jare, was Jazzart se gehore hoofsaaklik wit, maar soos Jazzart ontwikkel het, so het die gehore.
- Hinkel het effektief die geselskap aangepas na die land se veranderende politieke en artistieke konteks.

(4)

[30]

VRAAG 8: MUSIEKGENRES/CHOREOGRAFIESE ELEMENTE/IMPROVISASIE**MEMORANDUM:****8.1 LAE VLAK – 4 PUNTE****8.2 MEDIUM VLAK – 7 PUNTE****8.3 HOË VLAK – 4 PUNTE****MOONTLIKE ANTWOORDE:**

- 8.1 *Ken 2 punte toe vir die name van 2 musiekgenres en 2 punte vir hul musiekstyl.*

TWEE MOONTLIKE ANTWOORDE:

- Baldans (Ballroom) – wals, jakkalsdraf (foxtrot), ens.
- Folk – word met tradisionele dans geassosieer, bv. Ierse volksdanse. (4)

- 8.2 8.2.1 **TYD:**

TWEE MOONTLIKE VOORBEELDE:

- Tyd: die spoed waarteen dansers optree: stadig/vinnig/êrens tussenin.
- Tydsduur: die tydsduur om 'n beweging te voltooi.
- Dansers interpreteer die kwaliteit van die musiek. Pas, ritme, pols, sinkopasie, ens. van die musiek beïnvloed die dans. (2)

- 8.2.2 **KRAG:**

TWEE MOONTLIKE VOORBEELDE:

- Krag het te make met die hoeveelheid energie wat in 'n beweging gebruik word.
- Dit het betrekking op die dinamiek van 'n beweging om betekenis daaraan te verleen.
- Sommige bewegings het min energie nodig – sagte, bedaarde bewegings/bewegings waarin die danser nie baie beweeg nie.
- Sommige bewegings verg baie energie – groot, kragtige bewegings/bewegings wat 'n groot ruimte gebruik. (2)

8.2.3 RUIMTE:

DRIE MOONTLIKE VOORBEELDE:

- Ruimte verwys na hoe ons in 'n ruimte beweeg. Hoe jy die beskikbare ruimte gebruik. Die gebruik van groot opvoerruimtes of klein, beperkte opvoerruimtes.
- Dit kan betrekking op die gebruik van negatiewe en positiewe ruimte hê.
- Vlakke wat in 'n danswerk gebruik word: hoë/medium/lae posisies.
- Die werklike verhoogruimte waarop jy optree: konvensionele verhoogruimtes/onkonvensionele verhoogruimtes.
- Rigting en vorm van bewegings.
- Hoe jy met ander dansers in 'n opvoerruimte omgaan.
- Die danser se eie kinestetiese bewustheid van hoe sy/haar liggaam in ruimte beweeg.

(3)

8.3 *Ken 4 punte toe vir 4 idees oor hoe om hoë punte te behaal vir improvisasie gedurende die praktiese eksamen.*

Ek sal vir my friend sê:

- Verken enige idee of sensoriese stimulus op 'n onbeperkte, eerlike en vraende manier.
- Wees volkome toegewyd wanneer jy die stimulus deur beweging demonstreer: jou improvisasie moet nie halfhartig wees nie.
- Moenie op bekende passies konsentreer nie: laat eerlike impulse aanleiding tot nuwe bewegings gee.
- Brei jou verskeidenheid bewegings uit deur ondersoek en eksperimentering.
- Wees waaghalsig, oorspronklik, kreatief, dapper en waag kanse (sonder om jou eie veiligheid in die gedrang te bring).
- Wees bewus van jouself in die ruimte wat jy gebruik. As jy saam met ander dans, moet jy onmiddelik en spontaan op hulle bewegings reageer.
- Maak seker dat jou improvisasie 'n treffende begin en einde het.
- Hou die stimulus in gedagte.
- Reageer spontaan op die musiek – laat die musiek jou inspireer.

(4)

[15]

TOTAAL AFDELING B: 60
GROOTTOTAAL: 100